

Kinh Sa Môn Quả: Làm sao để tìm được sự bình an đích thực?

ISSN: 2734-9195 08:05 08/11/2025

Kinh Sa môn quả vì thế không chỉ dành cho tu sĩ, mà là kim chỉ nam cho mọi người trong cuộc sống: sống đạo đức, giữ tâm an tĩnh, mở sáng trí tuệ - đó chính là nền tảng của một đời sống hạnh phúc và một xã hội bền vững.

Tác giả: **Nguyễn Trần Lệ Ánh**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 11/2025

Bối cảnh và nhân vật trung tâm

Trong kho tàng Nikāya, Kinh Sa-môn quả (Sāmaññaphala Sutta, Trường Bộ Kinh số 2) được xem như một trong những bản kinh tiêu biểu và có tầm vóc đặc biệt.

Bản kinh ra đời trong một bối cảnh Ấn Độ cổ đại đầy sôi động về tư tưởng. Đó là giai đoạn hậu Veda, khi nhiều học phái cùng tồn tại và tranh luận: có thuyết định mệnh cho rằng số phận đã an bài, có thuyết vô nhân quả phủ nhận ý nghĩa của hành động, lại có những lối tu khổ hạnh cực đoan xem hành xác là con đường giải thoát. Giữa bối cảnh ấy, giáo pháp của đức Phật Thích ca Mâu ni xuất hiện như một lối đi trung đạo - không rơi vào hưởng thụ dục lạc, cũng không sa vào ép xác, mà dựa trên thực chứng Giới - Định - Tuệ.

Nhân vật trung tâm của kinh là vua A Xà Thế (Ajātasattu) - một vị quân vương đầy bi kịch. Xuất thân là con của vua Tần Bà Sa La, một minh quân và cũng là hộ pháp lớn của Phật giáo, nhưng vì tham vọng quyền lực, A Xà Thế đã giết cha để đoạt ngôi. Từ đó, ông sống trong giằng xé và bất an. Dù nắm trong tay cả một vương quốc, tâm hồn ông vẫn trống rỗng và bất ổn.

Trước khi đến với đức Phật, A Xà Thế từng tìm lời giải nơi nhiều đạo sĩ nổi tiếng đương thời, từ thuyết vô nhân quả của Pūrana Kassapa, thuyết định mệnh của Makkhali Gosāla, cho đến quan điểm hư vô “chết là hết” của Ajita Kesakambalī. Nhưng tất cả đều không mang lại sự an ổn mà ông khát khao. Chỉ khi gặp đức Phật, ông mới được nghe một sự giải đáp rõ ràng, thực tiễn và thấm đẫm nhân

vấn: đời sống Sa môn có thể đem lại lợi ích ngay trong hiện tại, chứ không phải lời hứa hẹn xa xôi.

Hình ảnh vua A Xà Thế, vì thế, không chỉ là một nhân vật lịch sử, mà còn là biểu tượng cho tâm thức con người muôn đời. Bao người hôm nay, dù có địa vị, của cải, danh vọng, nhưng vẫn thấy tâm bất an.

Câu hỏi của nhà vua với đức Phật cũng chính là câu hỏi của chúng ta: Làm sao để tìm được sự bình an đích thực?

Tượng Phật ở Borobudur, Indonesia - Ảnh: Minh Nam

Nội dung chính của Kinh Sa Môn Quả

Câu hỏi cốt lõi mà vua A Xà Thế đặt ra với đức Phật là: “*Làm Sa môn, có được lợi ích gì ngay trong hiện tại?*”.

Đức Phật đã trả lời không bằng những triết lý viển vông, mà bằng một lộ trình cụ thể, tuần tự, dễ kiểm chứng: Giới - Định - Tuệ: Khi rời bỏ đời sống gia đình để trở thành Sa môn, con người thoát khỏi những ràng buộc về sản xuất, tích lũy tài sản, những cuộc tranh đoạt và bon chen. Thay vào đó là một đời sống thanh bần, nhẹ nhàng.

Đây là bước đầu của sự tự do. Trong xã hội hôm nay, điều này cũng dễ thấy: biết bao người, khi lựa chọn sống đơn giản, giảm bớt nhu cầu tiêu thụ, đã tìm thấy sự nhẹ nhõm trong tâm hồn. Đó chính là “quả” đầu tiên - một sự bình an ngay trong hiện tại, không cần chờ kiếp sau.

Giới - Nền tảng đạo đức

Kế đến, đức Phật triển khai một hệ thống Giới luật toàn diện. Từ giới căn bản như không sát sinh, không trộm cắp, không tà dâm, không nói dối, không uống rượu, cho đến những giới chi tiết hơn: không trang sức, không múa hát, không giữ vàng bạc, không bói toán tà thuật, không mưu cầu lợi dưỡng bất chính...

Giới không phải là sự giam hãm, mà là hàng rào bảo hộ để tâm không bị cuốn trôi. Giới giúp người tu giữ thân khẩu thanh tịnh, đồng thời tạo niềm tin cho xã hội. Trong ngôn ngữ hôm nay, ta có thể nói rằng giới chính là đạo đức ứng xử, là cam kết sống trong sạch giữa một thế giới đầy cám dỗ.

Định - Sự an trú nội tâm

Khi giới đã vững, hành giả tiến đến định: hộ trì sáu căn, sống chính niệm tỉnh giác, dần dần đoạn trừ năm triền cái: tham dục, sân hận, hôn trầm, trạo cử và nghi ngờ.

Trên nền ấy, hành giả tuần tự đi vào bốn tầng thiền (Jhāna). Mỗi tầng thiền là một cấp độ hạnh phúc vi tế hơn, sâu lắng hơn, vượt xa mọi thú vui thế gian. Từ niềm vui do ly dục trong sơ thiền, đến sự tĩnh lặng thuần khiết trong tứ thiền - đây là sự an trú mà người đời khó hình dung, nhưng ai từng nếm trải dù chỉ thoáng qua đều không thể quên.

Trong xã hội hiện đại, nơi con người bị cuốn xoáy bởi áp lực công việc, công nghệ và truyền thông, định chính là “khoảng thở” để trở về sự quân bình.

Tuệ - Thắng trí và giải thoát

Khi tâm đã định, trí tuệ hiển lộ, đức Phật mô tả các thắng trí: thiên nhãn, tha tâm, túc mạng minh... Nhưng cứu cánh không phải để “làm phép màu”, mà để thấy rõ luật nhân quả, thấy sinh tử luân hồi, rốt cùng là chứng lậu tận trí - đoạn trừ tham, sân, si, đạt A La Hán quả.

Đây chính là sự tự do tuyệt đối, không còn bị chi phối bởi bất cứ ràng buộc nào.

Kinh Sa môn quả khẳng định con đường giải thoát dựa trên nhân quả và nỗ lực cá nhân. Không phải thần linh hay định mệnh quyết định số phận, mà chính là thực hành Giới - Định - Tuệ.

Kinh Sa môn gián tiếp bác bỏ các cực đoan triết học: vô nhân quả, định mệnh, hư vô, khổ hạnh ép xác. Con đường đức Phật đưa ra chính là Trung đạo, vượt trên mọi cực đoan, vừa thực tiễn vừa nhân văn.

Ý nghĩa thời đại: Kinh Sa môn quả trong xã hội hôm nay

Hơn 2500 năm trôi qua, câu hỏi của vua A Xà Thế “Người làm Sa môn có lợi ích gì ngay trong hiện tại?”. vẫn còn nguyên tính thời sự.

Về đạo đức (Giới): Trong thời đại khủng hoảng niềm tin, tham nhũng và lạm dụng công nghệ, những giới điều căn bản - không sát hại, không lừa dối, không tham lam - vẫn là nền tảng để thiết lập lại sự trong sáng cho đời sống cá nhân và xã hội.

Về tinh thần (Định): Giữa guồng quay công việc, áp lực và rối loạn tâm lý, thiền định trở thành phương thuốc giúp con người tìm lại sự an tĩnh. Những điều đức Phật dạy về an trú nội tâm không chỉ còn trong kinh điển, mà nay được khoa học chứng minh và ứng dụng rộng rãi.

Về trí tuệ (Tuệ): Trong một thế giới bị cuốn theo ảo tưởng của “cái tôi kỹ thuật số”, trí tuệ vô ngã nhắc ta buông bỏ ảo ảnh, trở về với giá trị chân thật và sự an lạc từ nội tâm.

Kinh Sa môn quả vì thế không chỉ dành cho tu sĩ, mà là kim chỉ nam cho mọi người trong cuộc sống: sống đạo đức, giữ tâm an tĩnh, mở sáng trí tuệ - đó chính là nền tảng của một đời sống hạnh phúc và một xã hội bền vững.

Kết luận

Kinh Sa môn quả không chỉ là một cuộc đối thoại giữa đức Phật và vua A Xà Thế mà còn là một bản tuyên ngôn vượt thời gian. Trong xã hội hôm nay, khi con người đang quay cuồng trong khủng hoảng đạo đức và tinh thần, tiếng gọi từ Kinh Sa môn quả vẫn còn vang vọng:

Hãy sống đạo đức - để nuôi dưỡng sự trong sạch.

Hãy giữ tâm an tịnh - để tìm lại bình an. Hãy mở sáng trí tuệ - để thoát khỏi mê lầm.

Đó chính là “quả Sa môn”, không chỉ cho người xuất gia, mà còn cho bất kỳ ai đang khao khát một đời sống an lạc và ý nghĩa.

Tác giả: **Nguyễn Trần Lệ Ánh**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 11/2025

Tài liệu tham khảo:

Kinh điển:

1] Trường Bộ Kinh, Tập I, Kinh số 2: Sa-môn quả, Việt dịch: Thích Minh Châu, NXB Tôn Giáo, Hà Nội, 1991.

2] *Dīgha Nikāya, Vol. I, translated by Maurice Walshe, The Long Discourses of the Buddha, Wisdom Publications, Boston, 1995.*

3] *Hợp tuyển Lời Phật Dạy từ Kinh Tạng Pāli (In the Buddha's Words), Bhikkhu Bodhi biên soạn, Việt dịch: Nguyễn Nhật Trần Như Mai, NXB Tôn Giáo, Hà Nội, 2020.*

Nghiên cứu học thuật:

1] *Nānamoli, Bhikkhu & Bodhi, Bhikkhu (1995), The Middle Length Discourses of the Buddha: A New Translation of the Majjhima Nikāya, Wisdom Publications.*

2] *Gethin, Rupert (1998), The Foundations of Buddhism, Oxford University Press.*

3] *Collins, Steven (1982), Self & Persons: Imagery and Thought in Theravāda Buddhism, Cambridge University Press.*

4] *Rahula, Walpola (1974), What the Buddha Taught, Grove Press, New York.*

5] *Phạm Kim Khánh (2006), Đức Phật và Phật Pháp, NXB Tôn Giáo.*

6] *Nguyễn Lang (2000), Việt Nam Phật Giáo Sử Luận, tập 1, NXB Văn Học, Hà Nội.*

Nguồn tham khảo trực tuyến:

1] Thư viện Hoa Sen: <https://thuvienhoasen.org/>

2] BuddhaSasana (Budsas.net): <https://budsas.net/uni/index.htm>

3] Theravāda Việt Nam: <https://theravada.vn/>